

Heltborg Skoles historie - endnu en gang

Af Graves Petersen, 2800 Lyngby

I Sydthy Årbog 1995 er der i artiklen "Mere om Heltborg Skoles historie" berettet om de meget besværlige undervisningsforhold i skolen, efter at børnetallet i 1860'erne var begyndt at stige kraftigt. Det nævnes, at der i 1878 var over 100 børn i skolen med kun en lærer, Gerhard Faye Kappel. Han havde været i Heltborg fra begyndelsen af 1860'erne.

Nu var det imidlertid så heldigt, at Kappel havde en søn, Johannes, der gerne ville være lærer som sin far. I 1878 var drengen i 13-14 års alderen. For at blive optaget på skolelærerseminarium dengang skulle man møde med en attest fra en forberedelseslærer på, at man under hans vejledning i mindst et år havde fulgt og deltaget i undervisningen af børn i børneskolen.

Hvad var da mere nærliggende end at få Johannes til at hjælpe sin far i skolen.

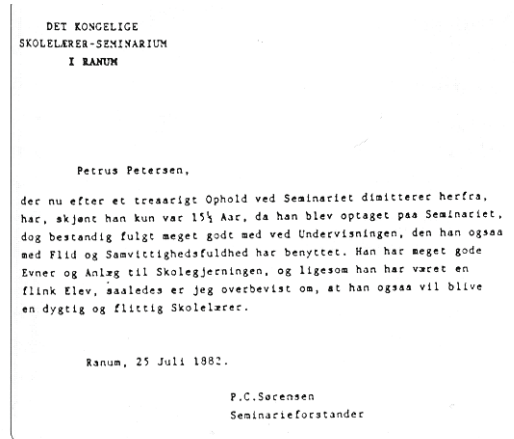
Efter lange og vidtløftige skriverier mellem skolekommissionen, sogneråd, præst og provst som udførligt er refereret i foran nævnte artikel, kom der endelig en ordning i stand ved en resolution fra ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen af 22. oktober 1879, således "at der gives tilladelse til foreløbig at måtte råde bod på de nu stedfindende misforhold ved Heltborg Skole derved, at lærerens søn Johannes Kappel er faderen behjælpelig med undervisningen, indtil det viser sig, om skolens overtallighed kun er midlertidig, eller den må antages at ville strække sig ud over en længere årrække".

Set med nutidens øjne er en sådan foreløbig ordning vanskelig at forstå. Men den kan vel forklares med at vi befinder os i tiden efter nederlaget i 1866 med tabet af Sønderjylland og efterfølgende økonomiske nedgangstider, og så har det været en billig måde at klare et af skolevæsenets øjeblikkelige problemer på.

Johannes Kappel var på den måde sikret en god forberedelse til uddannelsen på seminarium, og det fremgår da også, at han har været assistent for sin far i skolen lige til han begyndte på Ranum Statsseminarium i august måned 1881.

Sognerådet behandler så skolesagen igen på et møde i Fattiggården den 9. juli 1884, og derefter omtales det, at børnetallet nu kun er 97, og at der holdes en hjælpelærer på skolen.

Ellers tærskes der åbenbart langhalm helt hen

*Det er mig en Fornøjelse at erklære, at jeg
anser Seminarist P. Petersen, der i alle Aar har
været Hjælper og assistent i skolen, for at veloplyst
sagst. skolelærer, hvis Stille, betændelse og sig-
ende sandt har vundet bestandelig Ag-
telse og Udsættelse*

*Heltborg Skole,
25. januar 1884*

J. F. Kappel

til 1888, hvor der endelig kommer en løsning med en ny skole i Ginnerup med en nyansat lærer og - efter besked fra ministeriet - med en forhøjelse af årslønnen fra 600 kr. til 800 kr.

Hvorvidt undervisningen i skoleåret 1881-82 er klaret af lærer Kappel alene, efter at sønnen Johannes er rejst, står hen i det uvisse, men i de efterfølgende 2 skoleår er der god hjælp at hente med en ung nyuddannet seminarist fra Ranum, Petrus Petersen. Ansættelsen som hjælpelærer i Heltborg har han åbenbart fået med den gode anbefaling fra Ranum.

Han bliver der som nævnt i 2 år - indtil 1884, og at han har skikket sig vel i sin gerning på skolen, kan man se af de anbefalinger fra den gamle lærer Kappel og fra sognepræsten i Visby og Heltborg, som han vedlægger sin ansøgning om fast ansættelse som enelærer ved Hov Skole - 40 km mod nordøst - stadig i Thy og til en egn næsten lige så smuk som Heltborg med udsigt over Visby bredning, men nærmere en af Limfjordens mange afgreninger nemlig Lønnerup Fjord.

Nu er der jo ikke noget mærkeligt i, at et ungt menneske vil frem i livet og være sig selv, men man aner, at der nok også har været økonomiske

Lovs Petrus Petersen, der nu i 1 1/2 Aar har været ansat som Hjelpe
 Lærer ved Heltborg Skole, er mig bekendt som et hæderligt, dygtigt og flid-
 tigt Menneske, der har Lyst og gode Loven til Skolegjæmningen og som aktivt
 fremmer sin Utvikling, hvorfor jeg gjerne hermed anbefaler ham til
 det Bedste i Udsættelse af, at han søger sig en fast Ansættelse.

Højt Respektfuld H. J. Jansen 1884

Chr. Jørgensen
 Lærermester i Heltborg.

Kaldsbrev

Iver Emil Herman Villiam Unsgaard, Kammerherre og Amtmand over
 Thisted Amt, Ridder af Dannebrog, og Nicolai Wilhelm Rohde, Sogne-
 præst for Thisted og Tilsted Menigheder og Provst for Hundborg og
 Hillerslev Herreder, Ridder af Dannebrog og Jasper Hornstrup, Pro-
 prietar til Møgelvanggaard, Amdsraadsmedlem og Dannebrogsmænd gøre
 vittetligt:

at vi som Direktører for Skolevæsenet i Hundborg-Hillerslev Herre-
 ders Provsti i Overensstemmelse med Skoleanordningen under 6te denne
 Maaned have kaldet og beskikket, ligesom vi og hermed kalde og be-
 skikke Hjælpe lærer ved Heltborg Skole, Seminacrist Petrus Petersen,
 som ved den i Aarhus i August Maaned 1882 afholdte Skolelærereksamen
 erholdt Hovedcharacteren "Meget duelig" til at være Skolelærer i Hou,
 Sennels Sogn.

Thi skal han ifølge sin Embedseds, som han har at aflægge for Stiftets
 Biskop, til hvem han har at henvende sig for at erholde den befalede
 Kollats, dette sit Embede med tilbørlig Flid og Troskab forestaae
 og betjene og fornemmelig med christelig Retsindighed antage sig
 Ungdommens Undervisning i Christendom samt anden nyttig Kundskab
 paa den Maade som den i Skoleanordningen af 29 Juli 1814 angivne
 Instrux samt den senere Lovgivning befaler, i det Hele rette sig
 efter hans Majestæts Love og Anordninger, bevidne sine Foresatte
 sin tilbørlige Agtelse og Lydighed, og baade i og udenfor Embedet
 føre sit Levned, som det en christelig Skolelærer egner og an-
 staaer.

Derfor nyder han den Løn, som efter den approberede Plan og senere
 Resolutioner er tillagt Skolelærerembedet i Hou, samt faar Adgang
 til alle de Rettigheder, som Loven af 8de Marts 1856 hjemler.

Skoleinspektionen for Hundborg og Hillerslev
 Herreder den 14 Juli 1884

Unsgaard

N.W. Rohde

J. Hornstrup

årsager til skiftet, jævnfør den foran omtalte
 besked i 1888 fra ministeriet om en forhøjelse af
 årslønnen til den nyansatte lærer i Ginnerup med
 1/3. Hvorom alting er, hjælpe læreren i Heltborg
 får ansættelsen som enelærer i Hou, som det
 fremgår af kaldsbrevet, og han skal som 20-årig
 enelærer begynde der i august måned 1884.

Fra 1879-81 havde Kappel altså hjælp i
 Heltborg af sin søn Johannes og fra 1882-84 af
 lærer Petersen, der var knap 1 år ældre end
 Johannes. Hvordan man klarede sig i de fire år
 fra lærer Petersens afrejse til den nye skole i
 Ginnerup kommer til i 1888 er ikke oplyst. De to
 unge mennesker lærte iøvrigt hinanden at kende

det ene år 1881-82, de var sammen i Ranum, og
 de holdt forbindelsen med hinanden vedlige i
 alle årene derefter.

Det gjorde også alle de 25 seminarister, der
 tog afgangseksamen fra Ranum Statsseminarium
 i 1882, idet det, inden de tog afsked med
 hinanden, var enedes om at udsende en brevbog,
 som de kaldte "Ungdomsvennen". Den bestod af
 kollegiehefter som cirkulerede imellem dem, og
 hvori hver enkelt gav sit personlige bidrag om
 dagens og årets begivenheder og bragte bud fra
 hjem til hjem. Når et hefte var udskrevet, blev
 der fortsat i et nyt; det nærmest foregående,
 fyldte hefte fulgte altid med det nye, så man
 undgik at gentage, hvad man tidligere havde
 berettet. Hvem der samlede de udskrevne
 kollegiehefter, der som nævnt blev kaldt
 "Ungdomsvennen", har det ikke været muligt at
 opspore. De må repræsentere et interessant
 kulturelt bidrag til folkeskolens læreres liv og
 vilkår igennem alle de 60 år, "Ungdomsvennen"
 eksisterede.

Her kan der være anledning til at referere,
 hvad Petrus Petersen bl.a. skrev i sit sidste
 bidrag til "Ungdomsvennen":

"I disse dage blev min trofaste Ven
 Førstelærer Joh. Kappel (forhen Hurup i Thy)
 bortkaldt efter nogen Tids Svagthed. I husker
 ham nok; han var i 1. ste. Klasse, da vi var i 3. die
 klasse paa Seminariet i Ranum. Jeg var
 Hjælpe lærer hos hans Fader, Lærer G. F. Kappel
 i Heltborg i Thy i 2 Aar, og i den Tid
 grundlagdes vort Venskab, der vedvarede til

